

Intro

1 thv

Intro

1 thv

derde druk

Joost Overmars

Ruth van de Putte

Wouter Tempelaar (eindredactie)

Mirjam Timmer

Huub de Vriend

Michiel Zweers

DIT BOEK IS VAN:

HOOFDSTUK 1

METHODEOVERZICHT

Intro voor de onderbouw

Intro 1 vmbo leerwerkboek + online

Intro 2 vmbo leerwerkboek + online

Intro 1 vmbo-t/hv leerwerkboek + online

Intro 2 vmbo-t/hv leerwerkboek + online

Intro 3 vmbo-t/hv leerwerkboek + online

Intro voor tto

Intro English edition volume 1

Intro English edition volume 2

Intro voor de bovenbouw havo/vwo

Intro Informatieboek

Intro Werkmap 1 + dvd-rom

Intro Werkmap 2

ARTI Intro Palet

TOONAANGEVEND
IN KUNST & CULTUUR

Over ThiemeMeulenhoff

ThiemeMeulenhoff is de educatieve mediaspecialist en levert educatieve oplossingen voor het Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs, Middelbaar Beroepsonderwijs en Hoger Onderwijs. Deze oplossingen worden ontwikkeld in nauwe samenwerking met de onderwijsmarkt en dragen bij aan verbeterde leeropbrengsten en individuele talentontwikkeling.

ThiemeMeulenhoff haalt het beste uit elke leerling.

Meer informatie over ThiemeMeulenhoff en een overzicht van onze educatieve oplossingen:
www.thiememeulenhoff.nl of via de Klantenservice
088 800 20 15

ISBN 978 90 06 48741 1

Derde druk, negende oplage, 2013

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2010

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is voorzien van het FSC®-keurmerk. Dit betekent dat de bosbouw voor het gebruikte papier op een verantwoorde wijze heeft plaatsgevonden.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

INHOUD

Zo zit Intro in elkaar	4
------------------------	---

1 Close encounters

Motief en herhaling

Verkennen	8
Musiceren	12
Componeren	22
Luisteren	25
Kennen	28

2 Let's start the engines

Variatie

Verkennen	36
Musiceren	40
Componeren	52
Luisteren	56
Kennen	59

3 Ready steady go

Contrast

Verkennen	66
Musiceren	70
Componeren	80
Luisteren	83
Kennen	87

4 Take it easy

Vorm

Verkennen	94
Musiceren	98
Componeren	110
Luisteren	113
Kennen	119

Tips en overzichten

Tips voor musiceren, luisteren en componeren	124
De stem en zangtips	126
Het drumstel en speeltips	127
Het keyboard en speeltips	128
De gitaar en speeltips	129
Instrumentenoverzicht	130
Begrippen	135
Bronnen	136

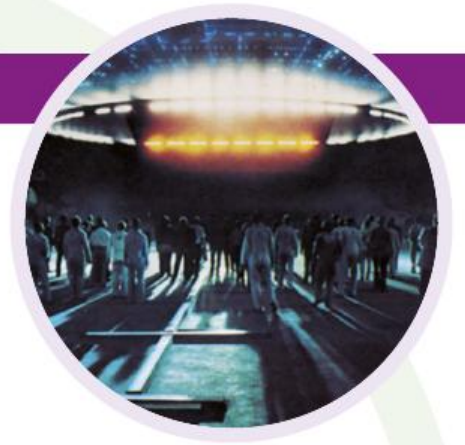
Zo zit Intro in elkaar

VERKENNEN

Waar gaat het hoofdstuk over? Op een fantasievolle manier maak je kennis met het onderwerp van het hoofdstuk. Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van andere kunstvormen dan alleen muziek.

Op de Intro-website vind je een interactieve ontdekkingsstocht bij deze paragraaf, met veel extra beeld- en geluidsmateriaal.

MUSICEREN

In deze paragraaf staan vier liedjes met speelpartijen en twee losse speelstukken. Bij elk lied en speelstuk horen een paar vragen.

Op de Intro-website vind je de partijen, extra partijen en kun je met de mixer begeleidingstracks beluisteren om te oefenen.

COMPONEREN

Vier opdrachten waarbij je gaat componeren en improviseren. Dat doe je met de instrumenten in de klas of met speciale componeersoftware op de computer. Je neemt je compositie op of presenteert hem aan de klas.

Op de Intro-website vind je de partijen en kun je met de mixer de begeleidingstracks beluisteren om te oefenen.

LUISTEREN

Deze paragraaf bestaat uit drie luisteropdrachten. Met behulp van verschillende muziekfragmenten oefen je de belangrijkste begrippen van dit hoofdstuk.

De eerste luisteropdracht doe je meestal klassikaal, de andere twee kun je zelfstandig maken.

Daarnaast is er nog een vierde luisteropdracht te vinden op de Intro-website.

KENNEN

Noten

Een overzicht van het notenschrift en van wat je bij dit hoofdstuk moet weten over noten.

Bekijk en beluister de uitleg nog eens rustig op de Intro-website.

Horen

Luisteroefeningen met het notenschrift.

Zien

Kijkoefeningen met het notenschrift.

Schrijven

Schrijf oefeningen met het notenschrift.

Begrippen

Alle leerstof die in dit hoofdstuk behandeld is. Test je kennis op de Intro-website bij *Overhoor jezelf*.

GEBRUIKTE TEKENS

In *Intro* worden symbolen gebruikt om:

- extra informatie te geven;
- te verwijzen naar onderdelen die je niet in het boek vindt.

Deze opdracht doe je met een groepje van 4 – 5 personen.

Deze opdracht doe je met 2 personen.

Deze opdracht doe je alleen.

Dit is een moeilijkere versie van de vorige opdracht.

Bij deze opdracht heb je de componeersoftware nodig. Die staat op de cd-rom die in je boek zit.

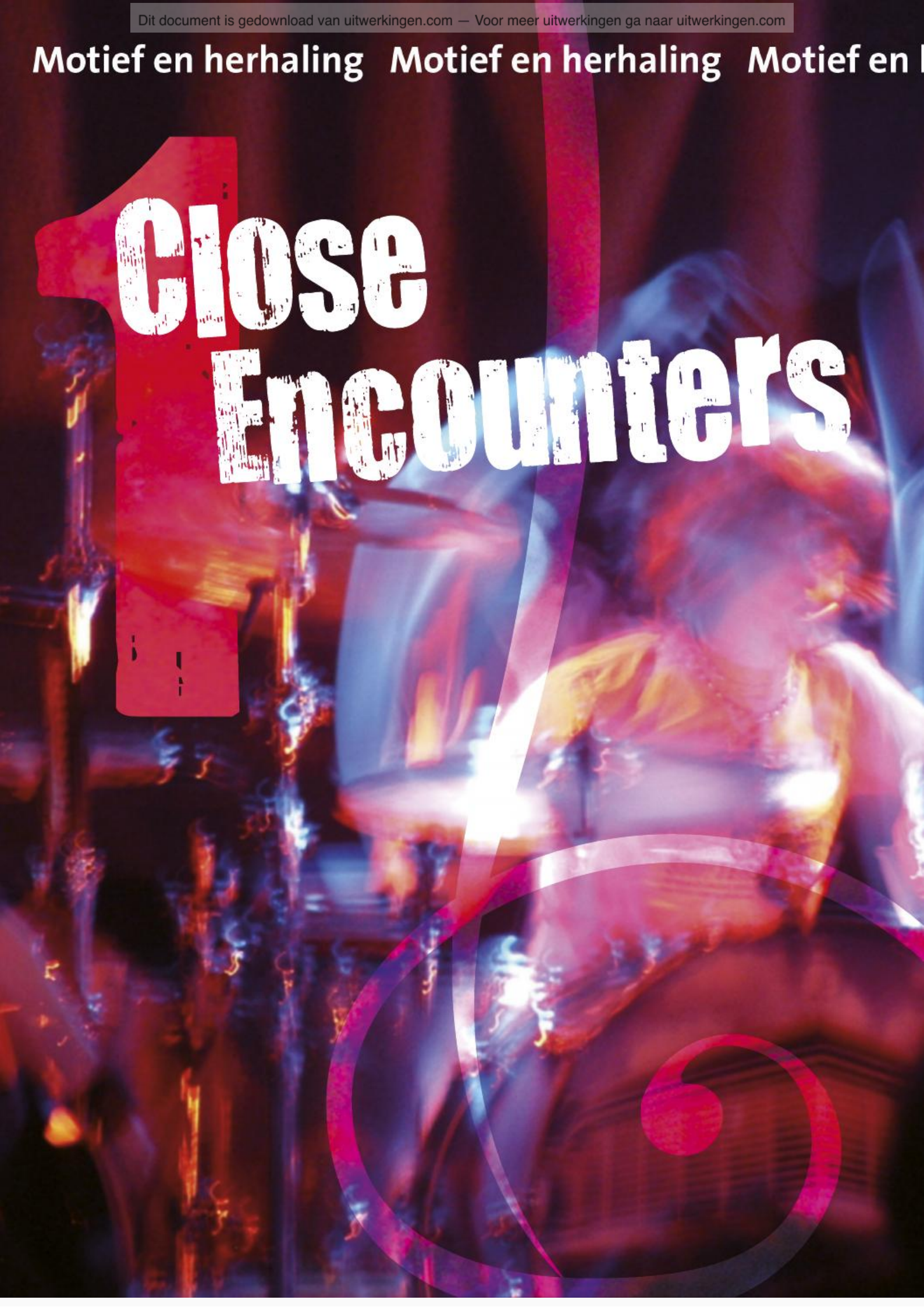
Op de Intro-website: www.intro-online.nl vind je extra materiaal.

Alle luisterfragmenten die je bij dit boek nodig hebt, staan op de Intro-website:
www.intro-online.nl

De betekenis van alle **vetgedrukte** woorden vind je in de begrippenlijst in Kennen.

Motief en herhaling Motief en herhaling Motief en herhaling

1 Close Encounters

The background of the page is a dark, abstract composition. It features vibrant, out-of-focus light trails in shades of red, orange, and blue, suggesting movement and energy. A prominent, thick red spiral graphic starts from the bottom right and winds its way towards the center of the page. The overall aesthetic is modern and artistic, typical of a design portfolio or a creative project presentation.

Herhaling Motiefen

blz.

VERKENNEN

- Muzikale ontmoeting *Intro op motief en herhaling*

opdracht 1

8

MUSICEREN

- Ease on down the road *Een lied uit de musical The Wizard of Oz*
- Bad day *Een ballad van Daniel Powter*
- Ik ben net als jij *Uit de Disneyfilm Jungle Boek*
- Jambo *Van de Keniaan Teddy Kalanda Harrison*
- Keep on walking *Een eerste spelstuk*
- Trits *Een spelstuk met drie partijen*

opdracht 2

12

opdracht 3

14

opdracht 4

16

opdracht 5

18

opdracht 6

20

opdracht 7

21

COMPONEREN

- Close encounters *Maak een ruimtemotief, zend het uit en probeer het na te spelen*
- Pick up *Maak een motief dat je goed kunt herhalen op de muziek. Stop op tijd!*
- Ease on up / ease on down *Maak een rap met een dans die daarbij past*
- R&Buildingblocks *Werk met de componeersoftware*

opdracht 8

22

opdracht 9

23

opdracht 10

24

opdracht 11

LUISTEREN

- Luisteropdracht 12 *Signalen uit de ruimte*
- Luisteropdracht 13
- Luisteropdracht 14
- Extra luisteropdracht

opdracht 12

25

opdracht 13

26

opdracht 14

27

extra

KENNEN

- Noten

28

- Horen
- Zien
- Schrijven
- Begrijpen
- Overhoor jezelf

opdracht 15

29

opdracht 16

30

opdracht 17

31

32

verkennen

1

2

3

4

5

Christo & Jeanne-Claude,
De paraplu's Japan – VS
(Californische locatie), 1984-1991

Klaus Rinke,
Verandering van locatie in
intervallen, 1972

Het showballet van
de musical *A Chorus Line*

Paul Klee,
Revolutie van het viaduct, 1937

Otto Herbert Hajek,
Adelaide, Stedelijke iconografie
met stadsembleem, kunstuin en
grondstructuren, 1973-1977

1 Muzikale ontmoeting

De grond trilt. Het licht van de militaire basis valt uit. Hoog in de lucht daar gebeurt het. Boven de stompe berg en tegen het donker van de nacht verschijnt heel langzaam de reusachtige gedaante van een ruimteschip. Met ingehouden adem ziet men het enorme voertuig naderen. Langzaam, heel langzaam, steeds groter. De lichten van de basis gaan weer aan. Ze vormen een groot kruis op de grond. En daar, in het midden, komt het ruimteschip naar beneden. Tot vlak boven de grond.

Vanuit de commandopost klinkt een signaal van vijf tonen. Zullen de wezens in dit gigantische voertuig het signaal ontvangen? En zullen zij het beantwoorden?

De commandopost herhaalt het signaal.

Plotseling klinkt er een harde, lage toon. Er springt een ruit kapot. Het ruimteschip reageert.

Er volgen meer tonen.

De commandopost zendt opnieuw het motief uit en weer klinkt het antwoord.

Nóg een keer, totdat, plotseling, dwars door het motief heen, er vijf tonen klinken: dé vijf tonen.

Dit buitenaardse ruimteschip doet het motief na.

Dit is een stukje uit de film *Close encounters of the third kind* (1978).

De muziek is van de componist John Williams.

Op zoek naar het begin

Er komen in de tekst twee muzikale begrippen voor die in dit hoofdstuk centraal staan: **motief** en **herhaling**. In het stukje uit de film ging het om een motief van vijf tonen. En dat motief werd vaak herhaald.

Zo'n tweehonderd jaar geleden schreef de componist Ludwig van Beethoven een motief van vier tonen, dat iedereen nog steeds kent.

Hoe gaat dat nou als je een muziekstuk wilt maken, hoe begin je?

Wat je nodig hebt is een idee. Je kunt ideeën krijgen door te gaan proberen. Bijvoorbeeld op een piano of een gitaar speel je een paar tonen. Of je probeert een ritme op een drumstel. En je gaat door totdat je denkt: dat klinkt lekker. Dan heb je een idee, het begin is er.

Het begin is er!

De eerste stap is gezet, je hebt een idee, een **motief**.

Kijk eens naar *The Flintstones*. Je kunt zien hoe belangrijk dat motief is, het komt maar liefst acht keer voor.

1 **C** **Dm7** 2 **C** **F** 3 **C** **Dm7** 4 **B^{b7}(b5)A⁷ A^{b7} G⁷**

Flint-stones Meet the Flint-stones They're a mo-dern stone age fa-mi-ly

5 **C** **Dm7** 6 **C** **F** 7 **C** **Dm7** 8 **C**

From the town of Bed-rock They're a page right out of his-to-ry

9 **E⁷** 10 **Am** 11 **D⁷** 12 **G**

Let's ride with the fami-ly down the street Through the cour-te-sy of Fred's two feet

13 **C** **Dm7** 14 **C** **F** 15 **C** **F** 16 **C** **F**

When you're with the Flint-stones Have a yab-ba dab-ba doo time a dab-ba doo time

17 **C** **F/G** **G⁷** 18 **C**

we'll have a gay old time.

= motief

= herhaling

Bekijk de interactieve ontdekkingsstocht bij
Verkennen op de Intro-website.

Om een muziekstuk te maken heb je een idee nodig, bijvoorbeeld een **motief**. Een motief is een klein stukje muziek van een paar tonen. Je kunt een motief **herhalen**. Dat kan op dezelfde toonhoogte of op een andere toonhoogte.

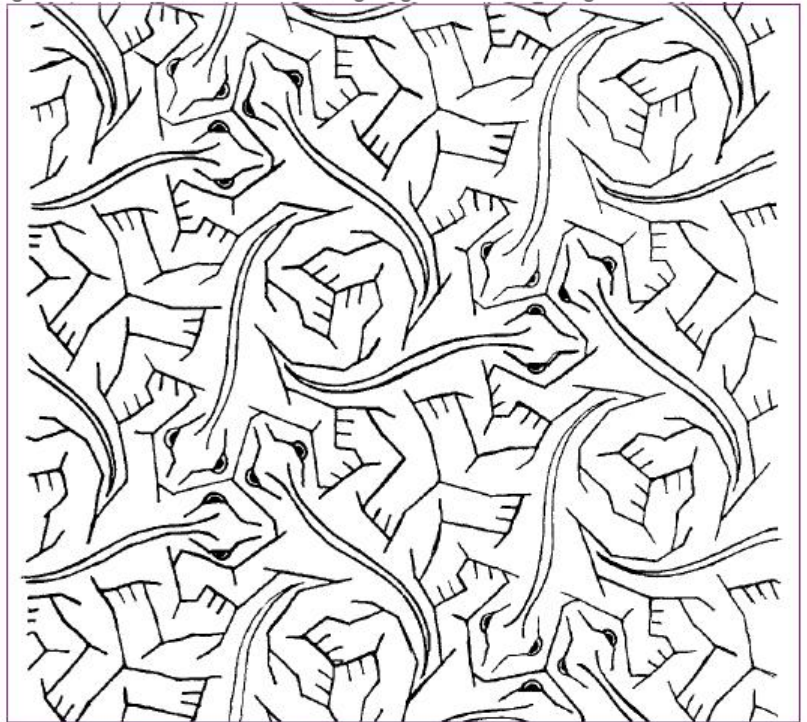
Motief en herhalen

1a

Bekijk *Studie voor Reptielen*.
De tekening is gebaseerd op een
motief dat telkens herhaald wordt.
Kleur één van de motieven in.

1b

Bekijk nu de foto's op bladzijde 8.
Beschrijf of teken drie van de
motieven die je daar ziet.

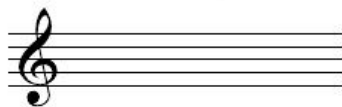
M.C. Escher, *Studie voor reptielen*, 1939

1c

Kijk eens naar *The Flintstones* op bladzijde 10. In het notenbeeld is het motief met blauw aangegeven en de herhalingen met wit.

Teken het tweetonige motief in de notenbalk.

Flint – stones

Welke antwoorden zijn goed? Kies steeds één van de twee.

- ☐ De herhalingen bij de maten 5 en 6 zijn precies gelijk aan het motief.
- ☐ De herhalingen bij de maten 5 en 6 zijn niet precies gelijk aan het motief.
- ☐ De herhalingen bij de maten 9 en 11 zijn lager dan het motief.
- ☐ De herhalingen bij de maten 9 en 11 zijn hoger dan het motief.

1d

Mijn motief.
Zoek zelf een liedje waar volgens jou een duidelijk motief in zit, dat herhaald wordt.
Schrijf de titel van het lied op.

.....

Bedenk eens een heel ander voorbeeld waar motief en herhaling in voorkomen.

.....

2 Ease on down the road

Refrein

1 G motief

Come on and ease on down, ease on down the road Come on and ease on down, ease on down the road_ don't you car - ry noth - ing that might be a load come on ease on down, ease on down down the road_ Come on and

1. Pick your
2. 'Cause there
3. Oh, there

Couplet

left foot up when your right foot's down. Come on legs keep mov - in' don't you may be times when you think you lost your mind. And the steps you're ta - king leave you may be times when you wish you wasn't born. And you wake one morn - ing just to lose no ground You just keep on keep-in' on the road that you choose. Don't you 3, 4 steps be-hind But the road you're walk-ing might be long some - times. You just find your courage gone. But just know that feel-ing on - ly last a lit - tle while. You just give up walk - in' cause you gave up shoes no you how to smile, yeah keep on step - pin' and you'll be just fine, yeah stick with us and we'll show

Coda

get'em up go-in' down ease on down get'em up go-in' down ease on down get'em up go-in' down ease on down ease on down the road

Dit lied komt uit de musical *The Wizard of Oz* (1978). In dit verhaal maakt het meisje Dorothy een avontuurlijke reis naar Emerald City, waar de strenge Wizard of Oz heerst. Ze ontmoet een aantal wonderlijke fantasiefiguren die echter zeer menselijke trekjes blijken te hebben.

Ease on down the road wordt gezongen door de vogelverschrikker. Hij is van zijn paal af gekomen en ontdekt tot zijn blijdschap dat hij de ene voet voor de andere kan zetten en kan lopen. Dat kun je ook aan dit lied horen: zowel de tekst als de muziek zijn behoorlijk vrolijk!

In het lied kom je een **refrein** en enkele **coupletten** tegen.

2a

Ease on down the road begint met het refrein. In het refrein zit het belangrijkste **motief** van dit nummer. Het is een drie-tonig motief op de tekst 'Ease on down'.

De drie tonen gaan:

- ☐ omhoog.
- ☐ omlaag.
- ☐ blijven hetzelfde.

2b

Het couplet heeft zijn eigen motief op de tekst 'Pick your left foot up'. Hoeveel tonen heeft dit motief?

.....

Dit motief wordt veel in het couplet gebruikt. Schrijf nog één regel op waarin dat motief voorkomt.

.....

2c

Dit lied is behoorlijk vrolijk. Hoe klinkt volgens jou vrolijke muziek? Zet per mogelijkheid één kruisje.

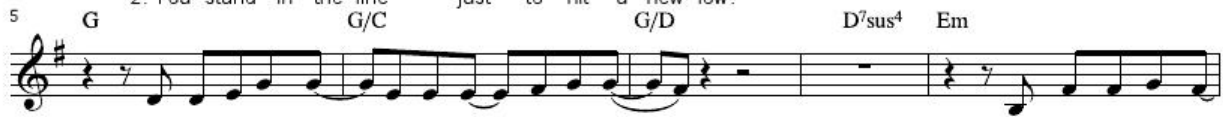
die muziek gaat snel	☐	☐	☐	die muziek gaat langzaam
die muziek klinkt hard	☐	☐	☐	die muziek klinkt zacht
veel lage tonen	☐	☐	☐	veel hoge tonen

3 Bad day

Couplet

1. Where is the mo- ment we need-ed the most?
2. You stand in the line just to hit a new low.

You kick up the leaves and the ma - gic is lost.
You're fa-king a smile with the cof-fee you go.

They tell me your blue
You tell me your life's
3. Well you need a blue

skies fade to grey,
been way off line,
sky ho - li - day,

they tell me your pas - sion's gone a - way
you're fall - ing to pie - ces ev - 'ry time
the point is they laugh at what you say

and I don't need no carry - in' on ____

'Cause you had a bad

Refrein

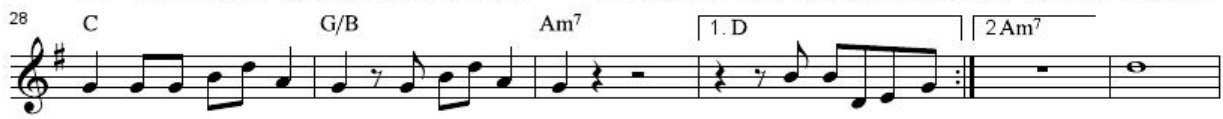
day, you're ta-king one down, you sing a sad song just to turn it a-round.

You say you don't know, you tell me don't

lie, you work at a smile and you go for a ride.

You had a bad day, the came-ra don't lie, you're co-ming back

down and you real-ly don't mind, you had a bad day,

you had a bad day.

Ooh ____

Bridge

Some-times the sys - tem goes on a blink and the whole thing turns out wrong.

You might not be ma - kin' it back and you know that you could

be well oh that strong.

Well I'm not wrong ____

Bad day (2005) is een lied van de Canadese zanger Daniel Powter. Het lied beschrijft een dag die maar niet goed wil lopen. Of toch wel? ... Je bent sterker dan je denkt.

In het **refrein** komt het volgende **motief** voor:

You're ta- king one down

De noten van het motief staan op verschillende hoogtes in de notenbalk. Als je die noten zingt, klinkt er een **melodie**. Daarom heet dat motief een **melodisch motief**.

3a

Kijk nog eens naar het motief hierboven.

Hoe vaak wordt dit motief *precies zo* gezongen in het refrein?

Zijn die herhalingen op dezelfde of op andere **toonhoogtes**?

- ☐ Dezelfde toonhoogte.
- ☐ Andere toonhoogtes.

3b

Kijk nu naar het **couplet**. De melodie van de eerste zin ('Where is the moment we needed the most?') wordt meteen daarna herhaald. Wat is juist?

- ☐ De herhaling is op dezelfde toonhoogte.
- ☐ De herhaling is hoger.
- ☐ De herhaling is lager.

3c

Welk onderdeel van dit lied zing je het makkelijkst mee?

- ☐ Het couplet.
- ☐ Het refrein.
- ☐ De bridge.

Waardoor komt dat denk je?

.....

4 Ik ben net als jij

1
Louis

Ba da ba dap dap doe-de-lie-wap dooi 1. O,

Couplet

4 Dm A7

ik ben ko-ning Lou - is o ik tel als aap voor twee. Maar
2. Jij moet een aap niet be - la - ze - ren, je weet wat ik be - doel.

8 Dm

nou aan de top wil ik ho-ger - op en dat valt heus niet mee. Want ik wil-de graag een mens
Geef me het vuur en op den duur be - gin ik de he - le boel. O help me uit de brand

13 A7

zijn maar dat is an - d're koek. Ja een mens dat is waar -
man, help Lou - is met het vuur. Geef me de macht over

17 Dm C7

naar ik mij het a - pe - la - zerus zoek. O
dag en nacht en het oer - woud op den duur.

Refrein

20 F D7 G

Louis
oe-bie- doe, ik ben er-aan toe-hoe. Ik maak me kwaad als jij

Balou

oe-bie- doe hap die doe bie doe ba chip

25 C7 F D7/F# G C7 F

praat als jij, 1 2 in de maat. O ik ben er-aan toe-hoe, want ik lijk op

chip doe bie doe bie doe boe
motief shoe be die doe

30 D7 G C7 F

jou-hou. Ik lijk op jou, kijk maar wat ik doe-hoe

skoe bie doe bie doe bie

Ik ben net als jij komt uit de Disneyfilm *Jungle Boek* (1978). *Jungle Boek* is gebaseerd op verhalen van Rudyard Kipling. Mowgli, een mensenkint, wordt opgevoed door een groep wolven. Hij wordt vrienden met Balou de beer en Bagheera de panter. Balou en Bagheera willen hem naar het mensendorp brengen maar Mowgli loopt boos weg. Hij wordt gevangen door de gekke Koning Louis, een apenkoning die voor vol wil worden aangezien en de beschikking over vuur wil hebben.

Dit lied wordt gezongen door Balou en Louis.

Ik ben net als jij bestaat uit een **couplet** en een **refrein**. Louis en Balou zingen het samen.

Het is een **duet**.

Het belangrijkste **motief** vind je in het refrein:

De noten van het motief staan op verschillende hoogtes in de notenbalk. Als je die noten zingt, klinkt er een **melodie**.

Daarom heet dat motief een **melodisch motief**.

4a

Kijk nog eens naar het motief hierboven.
Hoeveel tonen heeft dit motief?

.....

En hoeveel verschillende **toonhoogtes** gebruikt het motief?

.....

4b

Dit motief komt heel vaak voor in het refrein, alleen steeds een beetje anders. Kijk in de tekst hiernaast.

Een paar keer zingen Louis en Balou samen het motief maar met een andere tekst. Welke tekst zingen ze dan?

.....

.....

4c

Dit lied is behoorlijk swingend, Balou en Louis dansen er ook op.

Wat maakt het lied zo swingend?

Kies van elk paar één.

☐ De melodie.

☐ Het **ritme**.

☐ De rijmwoorden.

☐ De onzinwoorden (bijvoorbeeld 'shoebiedoe').

Vervolg refrein

B En ik dans de samba
Dans de dans van de klapperboom
Ba doe bie doe bie
Een dans voor mij, een dans als jij
een dans, een dans, a doe bie doe bie da

L **A doedelele dap a doe ba**

B O hou je van bananen?

L **Ik hou van banaan**

B Blijf dan niet zo staan hé!

L **A doedelele dap a dooi**

B Zwaai met je rokje

L **A hoe hoe hoe hoe hoe**

B Een aap op een stokje

L/B Zakdoek leggen

B In de maat aapje!

L **Niemand zeggen**

B Watje, slaap je?

L **A doedelele wap a dooi dooi**

B Ha ha ha ha

L **Shoedele wap doedele wap diedeliewap**

B Hoep de poep zat op de stoep ja!

L **Oh hoe hoe**

B Oe bie doe

L **Kijk goed hoe ik doe-hoe hoe**

B Hap die doe bie doe ba

L/B Ik zwaai als jij, ik draai als jij, jij jij jij jij jij

L **Kijk maar naar mij**

B Shoebiedie doe

L **Ik doe net als jij-hij-hij**

B Skoe bie doe bie doe bie

L/B Jij lijkt op mij dus haal het vuur voor mij

B Nog een keer!

L/B Jij lijkt op mij, kijk ik ben net als jij

B Nog een keer!

L/B Jij lijkt op mij, kijk ik ben net als jij!

B = Balou

L = Louis

5 Jambo

A

1 **C** Jam bo, Hal - lo, 2 **F** Jam bo Bwa - na, Hal - lo me - neer, 3 **G** Ha - ba - ri ga - ni, Hoe gaat het met u, 4 **C** M - zu - ri sa - na. Het gaat goed met mij. Wa - Vreem -

5 **C** ge - ni, de - lingen, 6 **F** mwa - ka - ri - bish - wa, jul - lie zijn wel - kom, 7 **G** Ke - nya ye - tu, In ons Ke nia, 8 **C** Ha - ku - na Ma - ta - ta. maak je geen zor - gen

B

9 **2.C** ta 10 **F** Ke - ny - a nchi nzu - ri Ha - ku - na Ma - ta - ta Ke nia is een mooi land 11 **C** Nchi ya ma - a - ja - bu Ha - ku - na Ma - ta - ta een schit - te - rend land 12 **F**

13 **C** ta 14 **F** Nchiye - nye a - ma - ni Ha - ku - na Ma - ta - ta Een vreed - zaam land 15 **C** Nchiye - nye a - ma - ni 16 **F** Ha - ku - na Ma - ta -

Jambo is een nummer van Teddy Kalanda Harrison uit Kenia (1980). In het **refrein** wordt vaak 'Hakuna Matata' gezongen. Dat is Swahili voor 'geen zorgen'.

In *Jambo* komen allerlei **motieven** voor. De twee belangrijkste zijn:

Jambo-motief

Jam - bo

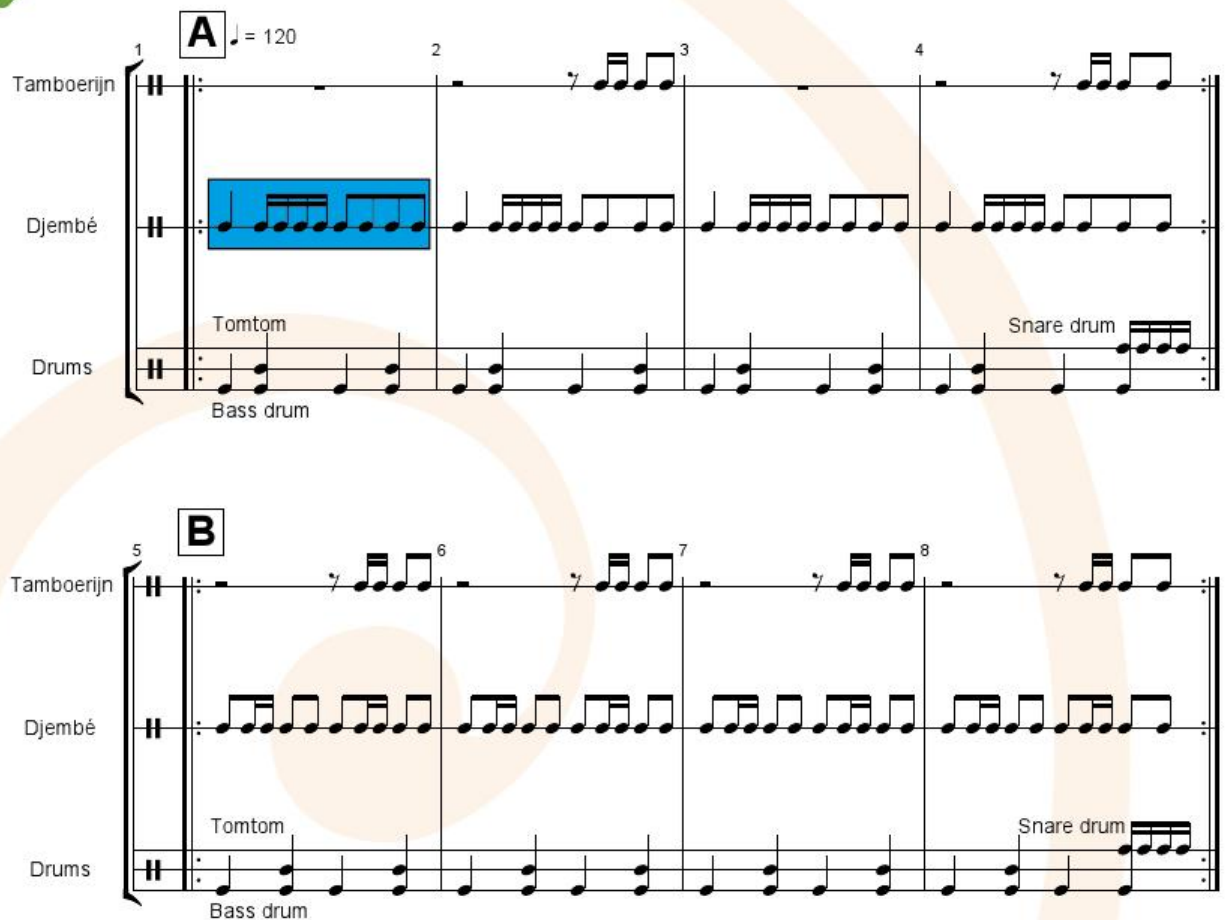
Djembé-motief

Het Jambo-motief heeft noten op verschillende **toonhoogtes**. Als je die noten zingt, klinkt er een **melodie**. Daarom heet dat motief een **melodisch motief**.

Het djembé-motief heeft noten op dezelfde hoogte in de notenbalk. Als je deze noten speelt, klinkt er een **ritme**. Daarom heet dat motief een **ritmisch motief**.

A ♩ = 120

1 2 3 4

Tamboerijn

Djembé

Drums

Tomtom

Bass drum

Snare drum

B

5 6 7 8

Tamboerijn

Djembé

Drums

Tomtom

Bass drum

Snare drum

5a

Vergelijk het Jambo-motief met het djembé-motief.

Welke van de twee is een **ostinato**? Tip: beluister het fragment.

- ☐ Het Jambo-motief.
- ☐ Het djembé-motief.

5b

Kijk naar de partij van de tamboerijn. Zet een hok om het eerste motief.

Wat is het verschil tussen deel A en deel B voor de tamboerijn?

5c

Wat is de belangrijkste boodschap van dit lied?

- ☐ Iedereen is welkom in Kenia.
- ☐ Kenia is een mooi land.
- ☐ Kenia is een land zonder zorgen.

De zanger wil deze boodschap duidelijk overbrengen. Wat maakt de tekst goed verstaanbaar?

- ☐ De verschillende motieven.
- ☐ De ostinato's.

6 Keep on walking

Keep on walking begint met een **motief** van vijf tonen. Dat motief wordt een paar keer herhaald: de ene keer precies gelijk, de andere keer iets anders.

Maar niet alleen wordt het motief herhaald, de hele **melodie** kan herhaald worden. Zo blijft het maar doorlopen.

motief

herhaling 1

herhaling 2

herhaling 3

herhalen

6a

Bij deze vraag vergelijk je het motief met herhaling 1 en herhaling 2. Omcirkel de juiste antwoorden:

Herhaling 1 is op dezelfde **toonhoogte** / hoger / lager dan het motief.

Herhaling 2 is op dezelfde toonhoogte / hoger / lager dan het motief.

6b

Herhaling 3 is hoger dan het motief. Maar eigenlijk is het niet precies een herhaling. Leg dit uit. Tip: kijk heel goed naar het verloop van de noten!

.....

.....

6c

Dit spelstuk heet *Keep on walking*, dat betekent 'blijf lopen'. Kijk naar de vier lopende mensen op de tekening. Ze zijn zo getekend dat ze overeenkomen met het motief en de drie herhalingen. Vul het onderstaande aan.

Het motief komt overeen met Michael.

Herhaling 1 komt overeen met

Herhaling 2 komt overeen met

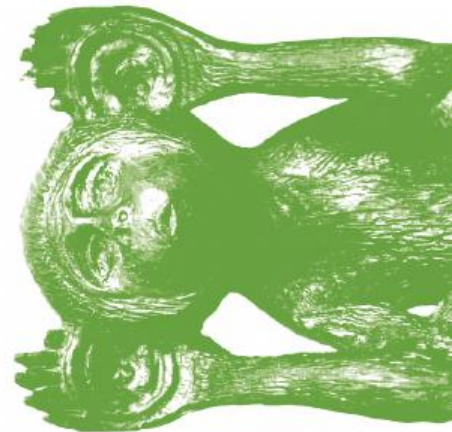
Herhaling 3 komt overeen met

7 Trits

Trits bestaat uit drie **partijen** die samen het muziekstuk vormen. Elke partij heeft zijn eigen notenbalk.

The musical score for '7 Trits' consists of three parts (Partij 1, 2, 3) across 8 measures. The notes are as follows:

Partij	1	2	3	4	5	6	7	8
Partij 1	c d c	c d c	c d c a a b	c d c	b c b	a b a	g a g a g a g a	c
Partij 2	e f e	e f e	e f e c c d	e f e	g a g	f g f	g a g a g a g a	e
Partij 3	c	f	g	c	e	f	g a g a g a g a	c

7a

Deze vraag gaat over partij 1.

Hoe vaak komt het **motief** (c-d-c) voor? Let op: alleen maar c-d-c.

.....

7b

Bij deze vraag vergelijken we partij 1 met partij 2.

Welke beweringen zijn waar?

- ☐ Partij 1 is hoger.
- ☐ Partij 2 is hoger.
- ☐ In maat 7 (kijk bij nummer 7) zijn ze gelijk.
- ☐ Partij 2 heeft meer noten.

7c

Trits betekent 'drietal'. Dat zegt iets over het motief: c-d-c zijn samen drie tonen. Beluister het stuk nog eens en bedenk een titel die past bij de *sfeer* van het stuk.

.....

8 Close encounters

Een ruimtewezen probeert op aarde te landen. Hij zendt een **motief** van vier tonen uit. De aardbewoners proberen het na te spelen. Als dat goed verloopt, dan lukt de landing zeker ook!

Wat ga je maken

Je maakt een **melodisch motief** van vier tonen op een instrument.
Je speelt dat motief voor en je groepsleden proberen het goed na te spelen.

Hoe doe je dat

- Je motief heeft vier tonen en begint op de toon **a**.
- Kies verder uit de tonen hierboven.
- Noteer je motief op de lege notenbalk.
- Laat je motief aan niemand zien!

Voorspelen en naspelen

Iemand speelt zijn motief voor, de anderen proberen dat na te spelen.
Als dat gelukt is speelt iemand anders zijn motief voor, totdat iedereen aan de beurt is geweest.

Voraf. Let op!	Na afloop. Dit ging:			
• Dat je het motief altijd precies hetzelfde voorspeelt.	☐ goed	☐ redelijk	☐ matig	☐ slecht
• Dat je het motief foutloos naspeelt.	☐ goed	☐ redelijk	☐ matig	☐ slecht
• Dat het afwisselen tussen voorspelen en naspelen goed verloopt.	☐ goed	☐ redelijk	☐ matig	☐ slecht

Maak een nieuw motief van vier tonen, maar begin nu op een van de andere tonen.
Vertel niet met welke toon je begint.

9 Pick up

Bij *Pick up* ga je improviseren. Luister naar de muziek en verzin je eigen **motieven**! De muziek vertelt je ook wanneer je moet stoppen.

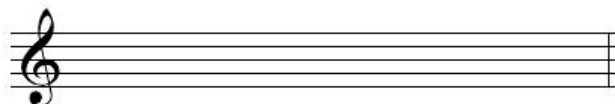
Wat ga je maken

Je maakt een **melodisch motief** van twee maten.

Je speelt je motief met de muziek mee en je herhaalt het steeds twee keer (je speelt het dus drie keer).

Hoe doe je dat

- Gebruik bovenstaande drie tonen. Je mag ze herhalen.
- Eindig op de toon **a**.
- Oefen tot je het goed kent.
- Onthoud het of schrijf de volgorde van de tonen hieronder op.

Vooraf. Let op!

- Dat je in de maat speelt.
- Dat je het motief drie keer hetzelfde speelt.
- Dat je precies op tijd stopt.

Na afloop. Dit ging:

☐ goed	☐ redelijk	☐ matig	☐ slecht
☐ goed	☐ redelijk	☐ matig	☐ slecht
☐ goed	☐ redelijk	☐ matig	☐ slecht

Gebruik nu onderstaande vijf tonen:

10 Ease on up / Ease on down

Rappen doe je met tekst. En rappen doe je met bewegen. De teksten zijn de **motieven** en de bewegingen versterken deze motieven.

Wat ga je maken

Je maakt een dansrap met bestaande stukjes van songteksten. Je rapt en beweegt hoog en laag. Rap en dans kloppen met elkaar.

Hoe doe je dat

- Ieder groepslid kiest uit de liedjes van dit hoofdstuk één kort zinnetje (bijvoorbeeld 'pick your left foot up'). Schrijf het hieronder op.
- Maak een nieuw **ritme** op dat zinnetje. Je hebt nu je eigen **ritmisch motief**.
- Rap deze motieven op de beat: eerst apart, maar ook door elkaar heen.
- Spreek af wie z'n motief hoog en wie z'n motief laag rapt.
- Wissel halverwege hoog en laag om.
- Verzin samen een verrassend einde.

Mijn tekst:

.....

Beweging erbij

- Verzin een beweging die bij jouw motief past.
- Als je hoog rapt doe je de beweging hoog, als je laag rapt doe je hem laag.
- Verzin ook een gezamenlijke beweging voor het einde.

Voraf. Let op!	Na afloop. Dit ging:			
• Dat je in de maat rapt.	☐ goed	☐ redelijk	☐ matig	☐ slecht
• Dat het samen rappen goed gelijk gaat. Ook het einde!	☐ goed	☐ redelijk	☐ matig	☐ slecht
• Dat je beweging krachtig is en in het ritme past.	☐ goed	☐ redelijk	☐ matig	☐ slecht

Maak een keus uit deze mogelijkheden:

- 1 Maak per persoon een korte songtekst van één zin en maak daar de dansrap mee.
- 2 Speel je motief op een hoog of een laag ritme instrument. Wissel rappen en instrumenten af. Wissel ook nog steeds hoog en laag af

11 R&Buildingblocks

Deze componeeropdracht maak je met de Intro componeersoftware op je computer.

12 Signalen uit de ruimte

Bij deze opdracht ga je luisteren naar drie stukjes muziek. Het zijn fragmenten waarbij speciale motieven (signalen) een rol spelen.

Close encounters of the third kind – John Williams

Voor *Close encounters of the third kind* schreef John Williams een **motief** van vijf tonen.

12a Hoeveel keer wordt het motief gespeeld?

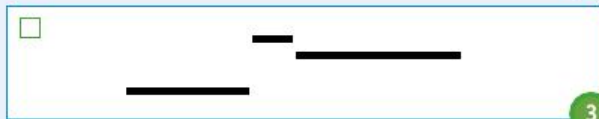
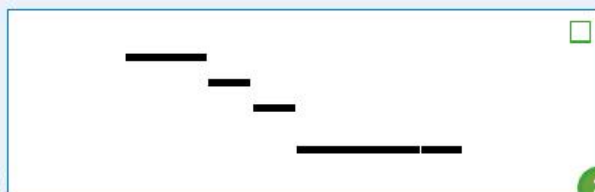
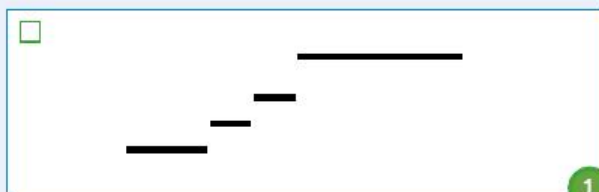
12b Het lijkt alsof de instrumenten een vraag- en antwoordspel spelen.
Wat is het verschil tussen het antwoord en de vraag?

Het antwoord is

De vraag is

Wonder – DJ Tiësto & Armin van Buuren

In *Wonder* komen meerdere motieven voor. Twee ervan zijn hier met tekens afgebeeld. Kruis de juiste twee aan.

12d Zoek op bladzijde 32-33 de betekenis van het woord **ostinato** op.
Waarom zul je in muziek van Tiësto en Armin van Buuren vaak een ostinato tegenkomen?

.....
.....

Mars – Gustav Holst

De componist Gustav Holst heeft muziek geschreven bij de planeten van ons zonnestelsel. Hij gaf elke planeet zijn eigen muziek en een bijnaam.

12e Welke bijnaam zou jij aan Mars geven?

Mars, the bringer of

12f Mars kreeg een wel heel duidelijk signaal,
een motief van acht tonen:

Zoek op bladzijde 32-33 de betekenis op van de woorden **ritme**, **melodie** en **ostinato**.
Welke twee antwoorden zijn juist?

- ☐ Het motief is een ritme.
- ☐ Het motief is een melodie.
- ☐ Het motief is een ostinato.
- ☐ Het motief is geen ostinato.

Luisteropdracht 13

13a

I'm the scatman - Scatman John

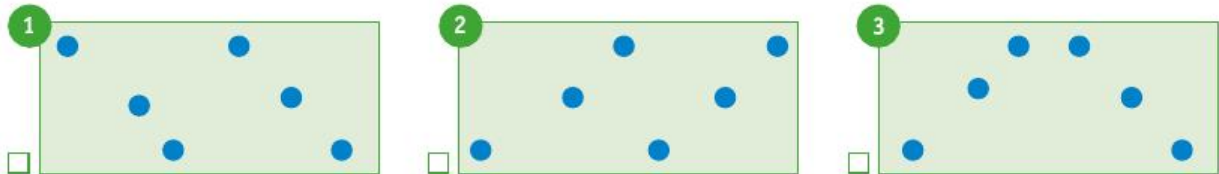
In dit nummer komt een paar keer een **motief** van vier tonen voor op de tekst '*I'm the scatman*'. In het schema moet de derde toon ('*scat*') nog worden ingekleurd. Wordt '*scat*' hoger, even hoog of lager gezongen? Kleur het juiste vakje in.

		scat	
I'm	the	scat	man
		scat	

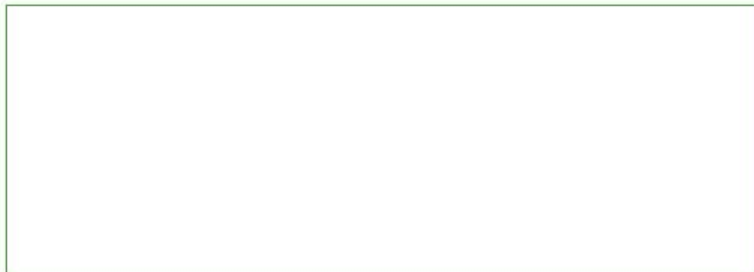
13b

Duj Duj – Fanfare Ciocarlia

Fanfare Ciocarlia is een zigeunerband uit Roemenië. Het nummer *Duj Duj* begint met een stem, daarna zet de band in. Op een gegeven moment speelt de band een **ostinato** van zes tonen. Welke tekening geeft dat het beste weer?

De stem zingt daarna een paar keer een motief op '*Duj Duj*'. Bedenk zelf een tekening voor dat motief.

13c

Vijfde symfonie - Ludwig van Beethoven

Aan het begin van de **compositie** wordt het motief twee keer hard door het orkest gespeeld. Daarna door verschillende instrumenten, waarbij het motief soms een beetje wordt veranderd. Hoe vaak wordt het motief gespeeld *na* die eerste twee keer? Let op: het gaat heel snel.

13d

De vierde kaart – Brainpower

Deze rap begint met een motief gespeeld op een elektrische gitaar. Beluister het hele fragment en kruis het juiste antwoord aan.

- ☐ Het motief blijft de hele tijd hetzelfde.
- ☐ Het motief verandert langzaam.
- ☐ De gitaar speelt een paar keer een ander motief.

Zoek op bladzijde 32 - 33 de betekenis op van de woorden **couplet** en **refrein**.

Beluister nog een keer het hele fragment en kruis het juiste antwoord aan.

- ☐ Het fragment bestaat uit: couplet – refrein – couplet.
- ☐ Het fragment bestaat uit: refrein – couplet(ten) – refrein.

Luisteropdracht 14

14a

Prelude nr. 4 – Frédéric Chopin

In *Prelude nr. 4* voor piano heeft de componist Chopin een **melodie** gemaakt die bestaat uit korte **motieven**. Die melodie wordt met de rechterhand gespeeld.

De linkerhand speelt tegelijkertijd akkoorden (meerdere tonen).

Let op de melodie, wat is juist?

- ☐ De melodie wordt vooral hoger.
- ☐ De melodie wordt vooral lager.

Let nu vooral op de akkoorden, wat is juist?

- ☐ De akkoorden hebben kortere noten dan de melodie.
- ☐ De akkoorden hebben langere noten dan de melodie.

Let nu alleen op de sfeer van de muziek. Beschrijf die sfeer in één woord.

.....

14b

Last tango in Paris – Gotan

Bij *Last tango in Paris* zetten de instrumenten ná elkaar in. Ieder instrument speelt zijn eigen motief.

In welke volgorde zetten ze in? Zet nummers voor de instrumenten om de juiste volgorde aan te geven.

- piano (melodie)
- piano (akkoorden)
- bas
- slagwerk (elektronische drums)
- slagwerk (elektronische beating)

Onderstreep de instrumenten die een **melodisch motief** van een paar tonen spelen.

Tip: probeer het mee te zingen.

14c

Played-A-live (The Bongo Song) – Safri Duo

Played-A-Live van het Deense drumduo Savery en Friis was in 2001 een wereldhit.

Direct na het begin (na 18 seconden) hoor je de volgende drie onderdelen: eerst **ritmisch motief 1**, daarna ritmisch motief 2 en daarna een melodisch motief. In schema: RM1 - RM2 - MM.

Kruis de beweringen aan die waar zijn.

- ☐ RM1 wordt gespeeld op twee trommels met verschillende **toonhoogte**.
- ☐ RM2 is moeilijker na te spelen dan RM1.
- ☐ MM is eigenlijk eerder een melodie dan een motief.
- ☐ Aan het einde van MM hoor je nog even RM2.

Omcirkel het motief dat jij het meest vindt passen bij de titel *The Bongo Song*: **RM1 - RM2 - MM**.

14d

Mausoleum – Louis Andriessen

Dit muziekstuk begint met een motief van drie tonen dat steeds herhaald wordt. Teken het motief met potlood, bedenk zelf hoe.

De hoeveelste keer komt er een vierde toon bij?

.....

Teken die toon erbij.

Op de Intro-website vind je nog een extra luisteropdracht.

Noten

Aan de vorm van een noot kun je zien hoe lang hij duurt.

Open noten duren langer dan dichte noten. Noten met vlaggetjes duren het kortst.

De vorm van de noot geeft dus aan hoe lang je een toon moet zingen of hoe lang je een toets van een keyboard ingedrukt moet houden. Kort of lang. We noemen dat notenwaarde of **toonduur**.

	hele noot	4 tellen
	halve noot	2 tellen
	kwart noot	1 tel
	achtste noot	$\frac{1}{2}$ tel
	zestiende noot	$\frac{1}{4}$ tel

Een **noot** is wat je ziet,
een **toon** is wat je hoort.

maatcijfer

1 2 3 4 maat

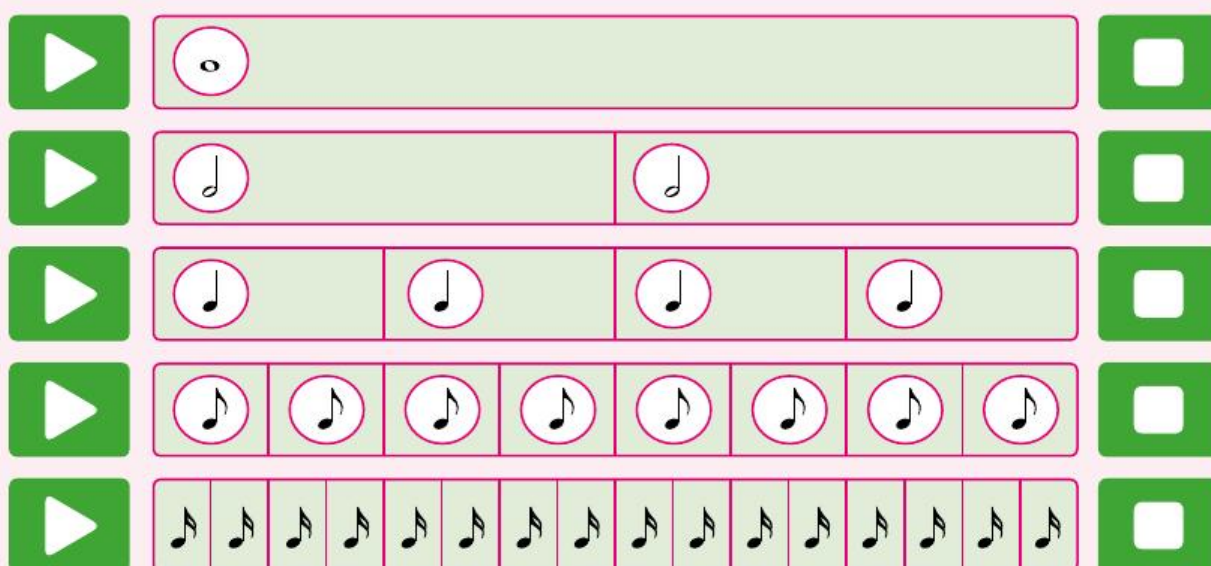
notenbalk

4 zestiende noten kunnen ook zo geschreven worden

maatstreep

twee achtste noten kunnen ook zo geschreven worden

herhalingsteken

Ga naar de Intro-website voor een interactieve uitleg van Noten.

15 Horen

15a Drie noten worden langer gespeeld. Omcirkel die noten.

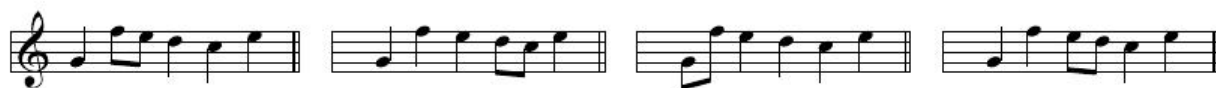

15b Maak in elke maat van twee kwart noten twee achtste noten door ze met een waardestreep te verbinden.

♪ ♪ wordt ♪♪

15c In welke volgorde worden de volgende maten gespeeld? Zet de juiste volgorde erboven.

15d In welke volgorde worden de maten gespeeld? Zet de juiste volgorde erboven.

15e Van de volgende regel wordt één noot niet gespeeld. Omcirkel die noot.

15f De maten zijn niet volledig. Schrijf op de open plek de ontbrekende noot of noten. Vul in: ♪ of ♪♪

15g In welke volgorde worden de maten gespeeld? Schrijf de juiste volgorde erboven.

16 Zien

Close encounters of the third kind – John Williams

Alle vragen gaan over het notenbeeld hierboven.

16a

Hoeveel maten heeft dit stuk?

.....

16b

Welke maten worden herhaald?

Maat en maat

16c

In welke maat staat een hele noot?

Maat

16d

En in welke maat staat een halve noot?

Maat

16e

Hoeveel zestiende noten worden gebruikt in dit stuk?

.....

16f

Er zijn twee maten waarin alleen kwart noten worden gebruikt. Welke maten zijn dat?

Maat en maat

16g

Welke maat heeft precies hetzelfde **ritme** als maat 4?

.....

16h

Kijk naar maat 6. Schrijf achter elkaar op welke notenwaarden je daar ziet staan.

.....

16i

Kijk naar het hele stuk. Het is gebaseerd op het vijftonige **motief** uit Verkennen. Hoe vaak speel je precies dit motief als je het hele stuk speelt?

.....

16j

In welke maat zie je een herhaling van een motief op een andere **toonhoogte**?

Maat is een herhaling op een andere toonhoogte van maat

Is deze herhaling hoger of lager?

☐ Hoger.

☐ Lager.

17 Schrijven

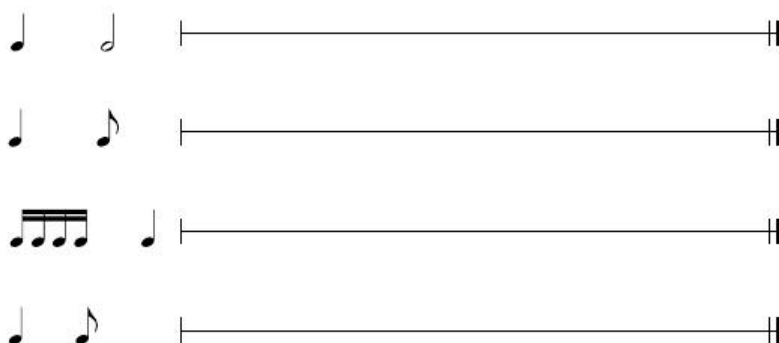
17a Schrijf de gevraagde noten op de lijn.

Twee achtste noten en een kwart noot:

Een hele en een halve noot:

Vier zestiende noten:

17b Maak vier keer een maat van vier tellen. De noten die je mag gebruiken staan voor de maat.

17c De volgende maten kloppen allemaal niet. Maak ze kloppend door telkens maar één noot weg te strepen of toe te voegen. Elke maat moet vier tellen duren.

17d Je ziet telkens een regel uit een liedje staan. Welk **ritme** past bij die regel? Trek een lijn van de regel naar het juiste ritme.

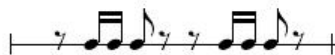
get 'em up, goin' down

ik tel als aap voor twee

hakuna matata

you had a bad day

Begrippen

Op de bladzijden met begrippen staat de leerstof die in het hoofdstuk is behandeld. Je vindt hier de betekenis van de vetgedrukte woorden in het boek.

Op de Intro-website staat deze uitleg in de tabbladen. De digitale begrippenlijst gaat nog iets verder: de afbeeldingen en klanken van de muziekinstrumenten uit het overzicht staan er ook in.

Je kunt zelf testen of je de begrippen en de kennis uit het hoofdstuk voldoende beheerst door jezelf te overhoren via de website. Overhoor jezelf en bereid je meteen voor op een proefwerk of SO.

compositie

Een muziekstuk kun je ook een compositie noemen.

couplet

Een couplet is een gedeelte van een lied. Een couplet komt nooit alleen voor, er zijn altijd meerdere coupletten. Elk couplet heeft wel dezelfde muziek, maar meestal een andere tekst (woorden). Naast coupletten heeft een lied ook vaak een refrein.

duet

Duet komt van duo en betekent: twee.

Als je met z'n tweeën een lied zingt, dan ben je een duo en je zingt een duet.

herhalen, herhaling

Herhalen is iets nog een keer zingen (of spelen) zonder er iets aan te veranderen.

Zo kun je bijvoorbeeld een motief herhalen, of een refrein.

Herhalen kan op twee manieren:

- op dezelfde toonhoogte
- op een andere toonhoogte, iets hoger of iets lager

hoger en lager

Hoger en lager heeft met toonhoogte te maken. Als je een lied zingt, zing je verschillende toonhoogtes: bijvoorbeeld hoge tonen en lagere tonen. In het notenvoorbeeld zie je de noten steeds hoger worden.

melodie

Melodie is een heel belangrijk onderdeel van muziek. Een melodie kun je (in je eentje) zingen. Je zingt dan verschillende tonen. Als je een liedje zingt, zing je de melodie.

motief

Een motief is een klein stukje muziek van een paar tonen.

Als het motief een melodietje is, noem je het een **melodisch motief**.

Als het motief een ritme is, noem je het een **ritmisch motief**.

ostinato

Als een motief een lange tijd achter elkaar herhaald wordt, noem je zo'n motief een **ostinato**.

Als het een ritme is noem je het een **ritmisch ostinato**.

Als het een melodie is, noem je het een **melodisch ostinato**.

Ostinato is Italiaans voor 'hardnekkig'.

partij

Een muziekstuk bestaat uit één of meerdere partijen. Bijvoorbeeld een melodiepartij, een zangpartij of een baspartij.

refrein

Een refrein is een gedeelte van een lied dat meerdere keren gezongen wordt. Meestal blijven de tekst (de woorden) en de muziek hetzelfde. Een refrein kun je meestal goed meezingen.

ritme

Ritme is een heel belangrijk onderdeel van muziek. Een ritme kun je klappen met je handen, drummen op een trom, of rappen met je stem. Als je een liedje klap, dan klap je het ritme.

toonduur

Een toon kun je 'lang' zingen of spelen. Maar ook heel 'kort'. Dat noem je toonduur.

toonhoogte

Je kunt een lage toon zingen of spelen, maar ook een hoge toon. Dat noem je toonhoogte.

Ken je alle begrippen? Ga naar de Intro-website en overhoor jezelf.